

**Sprawozdanie merytoryczne
z działalności Zjednoczenia Łemków
za rok 2021 r.**

Zjednoczenie Łemków jest organizacją pozarządową o zasięgu ogólnopolskim. Działalność organizacji opiera się przede wszystkim na pracy społecznej oraz wolontariacie.

I. Celem działania Zjednoczenia jest pobudzanie, pielęgnowanie i rozszerzanie działalności kulturalno-oświatowej na obszarze Łemkowszczyzny i innych skupiskach społeczności łemkowskiej, a w szczególności:

- podtrzymywanie i rozwój wielowiekowego dziedzictwa kulturowego etnicznej grupy Łemków poprzez otaczanie troską zabytków kultury łemkowskiej w Polsce, z uwzględnieniem architektury, malarstwa, muzyki, twórczości ludowej i folkloru,
- wspieranie rozwoju nauki i oświaty społeczności łemkowskiej,
- popularyzowanie amatorskiego ruchu artystycznego jako szerokiej działalności kulturalno-oświatowej,
- inspirowanie badań naukowych w zakresie łemkoznawstwa,
- coroczne organizowanie „Łemkowskiej Watry” – Święta Kultury Łemkowskiej na obiektach własnych w Zdyni, pow. Gorlice w lipcu,
- reprezentowanie i ochrona interesów ukraińskiej etnograficznej grupy Łemków, przy poszanowaniu ustawodawstwa RP,
- rozwijanie współpracy i dobrosąsiedzkich stosunków między narodami obszaru pogranicza południowo-wschodniego Polski, Słowacji i Ukrainy.
- uczestnictwo w działalności społeczno-obywatelskiej i w życiu publicznym,
- szerzenie sportu powszechnego.

II. W 2021 roku Zjednoczenie Łemków realizowało cele statutowe przez wykonywanie zadań zleconych przez ministerstwa i jednostki samorządu terytorialnego oraz przez inne formy własne jak:

- organizowanie corocznego święta Kultury Łemkowskiej „Łemkowska Watra” w Zdyni
- prowadzenie ośrodka kultury – Centrum Kultury im. B. I. Antonycza w Gorlicach ora Biblioteki im. Kuryłów,
- organizowanie spotkań kulturalnych: literackich, tematycznych;
- organizowanie konkursów dla dzieci i młodzieży: konkurs wiedzy o Łemkowszczyźnie oraz konkurs plastyczny- „Łemkowszczyzna okiem dziecka”;
- organizowanie Łemkowskiego Kermeszu w Olchowcu;
- koordynacja nauczania języka ojczystego w lokalnych punktach nauczania;
- prowadzenie amatorskich, zespołów dziecięcych: „Lemkiwskij Perstenyk” z Gładyszowa, ”Barwinok” z Krakowa oraz „Czyżyki” z Wrocławia
- działalność wydawniczą;
- poradnictwo prawne dla osób indywidualnych starających się o odzyskanie utraconego mienia w ramach deportacyjnej akcji „Wisła”.

W ramach ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego Zjednoczenie Łemków zrealizowało następujące zadania:

1. Organizacja Święta Kultury Łemkowskiej 39. Łemkowskiej Watry” 16-18.07.2021 r.

Łemkowska Watra jest największym łemkowskim wydarzeniem kulturalnym oraz artystycznym w Polsce, które ma istotne znaczenie dla ochrony, zachowania oraz rozwoju kultury naszej społeczności. Zadanie polegało na zorganizowaniu ogólnopolskiego, 3 dniowego festiwalu, którego celem była ochrona, podtrzymanie oraz rozwój materialnej i niematerialnej spuścizny łemkowskiej kultury ludowej. Program Watry składał się z: koncertów zespołów ludowych, folklorystycznych, folkowych, pokazów rzemiosła, konkursów, spotkań autorskich oraz tematycznych. Różnorodne i twórcze ujęcie tradycji, jej transformacje oraz przenikanie z elementami kultury współczesnej przyczynia się do szerokiego popularyzowania cech charakterystycznych dla tej mniejszości, wzmacnia tożsamość, buduje poczucie dumy jej spadkobierców. Daje możliwość aktualnej oceny kondycji tej kultury oraz rejestracji zachodzących w niej procesów.

Watra umożliwia kontakt z różnego rodzaju przejawami kultury tradycyjnej Łemków jak: śpiew, taniec, obrzędowość, rzemiosło, rękodzieło czy tradycyjna kuchnia łemkowska. Zdyńskie spotkania zachęcają do ciągłego obcowania z muzyką, językiem.

Przesłaniem „Watry” jest dalekosiężna troska o byt nie tylko zróżnicowanej i rozproszonej społeczności łemkowskiej, ale również innych naszych małych oaz kulturowych, które w dobie globalizacji mają prawo na istnienie, dzięki swym ponadczasowym wartościom.

Z uwagi na sytuację epidemiologiczną oraz liczne ograniczenie Zjednoczenie Łemków podjęło decyzję o zorganizowaniu 39. Łemkowskiej Watry w formie hybrydowej, tj; jako wydarzenie kulturalne z ograniczoną liczbą uczestników (nie jak dotychczas masowe) oraz z częściowej transmisji wydarzenia w Internecie.

Transmisje dostępne były w systemie VOD na stronie www.watradyndia.pl. W programie nagrań filmowych w ramach 39. Łemkowskiej Watry uczestniczyło 10 zespołów. W ramach programu spotkań literackich odbyły się 6 spotkań.

Ze względu na ograniczenia epidemiologiczne podczas Watry na obiekcie przebywało tylko tysiąc osób.

Wsparcie finansowe: MSWiA, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ukrainy, Małopolski Urząd Marszałkowski, Starostwo Powiatowe Gorlice, środki własne, indywidualni sponsorzy.

2. Organizacja „Łemkowskich Kermesz”: XXXI Łemkowski Kermesz w Olchowcu 18-19.09.2021.

Łemkowskie Kermesze to cykl corocznie organizowanych spotkań, ważnych dla zachowania kultury duchowej wschodniego rytu oraz tradycji i obyczajów grupy etnograficznej Łemków.

Z uwagi na sytuację epidemiologiczną wydarzenie zostało przeniesione z miesiąca maja na wrzesień.

W programie Kermeszu wystąpiło 6 zespołów, odbyły się warsztaty malowanie na kamieniu, konkurs recytacji i śpiewu oraz spotkanie autorskie z Mikołajem Gabło i Bolesławem Bawolakiem. Wydarzeniu towarzyszyła wystawa fotografii „Nasz Kermesz. Wspomnienia z Olchowca”.

Ze względu na pogodę występy sceniczne jak i inne wydarzenia przeniesiono do świetlicy wiejskiej. Podczas oficjalnego otwarcia Kermeszu Zastępca Przewodniczącego Prezydium Zjednoczenie Łemków wręczył dyplomy mieszkańcom Olchowca, którzy są od lat zaangażowanym w organizację tego święta.

Zadanie realizowane wspólnie z Kołem Terenowym ZŁ w Olchowcu.

Wsparcie finansowe: MSWiA, Gmina Dukla, środki własne.

3. Prowadzenie Centrum Kultury im. Bohdana Ihora Antonycza w Gorlicach.

W Centrum Kultury im. Bohdana Ihora Antonycza działającym od 2009 r., znajduje się ekspozycja stała poświęcona patronowi tej placówki, biblioteka ZŁ z bogatym księgozbiorem książek, czasopism i gazet o tematyce łemkowskiej oraz Archiwum Łemkowszczyzny dokumentujące życie społeczno-kulturalno-religijne na przestrzeni kilkudziesięciu lat.

Od 2011 roku w CK im. Antonycza realizowane jest cykliczne zadanie pn. „Spotkania z Łemkowszczyzną. Realizowany na przestrzeni roku program składał się ze spotkań tematycznych, warsztatów, mini koncertów o raz wystawy.

W 2021 r. zrealizowaliśmy 5 następujących wydarzeń kulturalnych:

20.08.2021 r. Lemcosmetik 2021 - warsztaty kosmetyki naturalnej – prowadzenie Judyta Rosin

30.09.2021 LEMKO Fashion 21' Warsztaty tradycyjnej łemkowskiej krywulki – prowadzenie Anna Dobrowolska

29.11-29.12.2021 XXI łemkowskie Jeruzalem OBCOWANIE – wystawa

03.12.2021 r. Wieczór poświęcony Drowniakowi.

Nikifor malowany muzyką – koncert w wykonaniu Rafała Boniśniaka i gościnnie zaproszonych muzyków.

Słowo o Epifaniu Drowniak-Nikiforze – Waław Szlanta, Natalia Hładyk.

04.12.2021 r. Jak ja sy zaśpiwam... Całodniowe warsztaty śpiewu białego – prowadzenie Witold Kozłowski

18.12.2021 r. XXI łemkowskie Jeruzalem OBCOWANIE-wernisaż wystawy, spotkanie z kuratorami prof. Joanną Zemanek, prof. Grzegorzem Sztwiertnia, Anną Bas, koordynatorką Natalia Hładyk

18.12.2021 r. Gramy dla Antonycza – koncert w wykonaniu Mirosława Bogonia

Z uwagi na trwające ograniczenia pandemiczne do początku czerwca 2021 r. przez realizować wydarzeń kulturalnych. Wobec czego programem Spotkań z łemkowszczyzną realizowany był dopiero od sierpnia i został on skrócony od dwa wydarzenia.

Brak realizacji kołędowanie i tradycyjnych łemkowskich wieczerek w których udział biorą grupy śpiewacze spowodował zmniejszenie liczby wykonawców biorących udział w zadaniu oraz jego odbiorców.

Wsparcie finansowe: MSWiA, środki własne.

4. Realizacja projektu artystycznego pn. „łemkowskie Jeruzalem”

łemkowskie Jeruzalem jest projektem cyklicznym, realizowanym od 20 lat. Artyści biorący udział w zadaniu prezentują prace tematyczne mieszczące się w koncepcji i idei zaproponowanej przez zespół kuratorski.

Idea wystawy narodziła się w wyniku spotkania z kulturą i historią łemków. Obcowanie z ich środowiskiem, żywą kulturą oraz opowieściami dało początek nowej odsłonie, której nazwa brzmi OBCOWANIE. Obcowanie z kimś, z czymś to współuczestniczenie w obecności, bycie w pobliżu, chciane lub niechciane sąsiedztwo tego, co postrzegamy jako inne i odrębne. W obcowaniu obcujemy z obcym, ocieramy się o jego obecność. Jego bliskość pozostawia ślad.

Funkcje kuratorów wystawy pełnili prof. Joanna Zemanek oraz prof. Grzegorz Sztwiertnia z krakowskiej ASP.

W ramach realizacji zadania odbyły się dwa spotkania tematyczne. Jedno z nich 13.11.2021 r. w Galerii Sztuki w Legnicy oraz drugie, 18.12.2021 r. w Centrum Kultury im. B. I. Antonycza w Gorlicach.

Harmonogram realizowanych wystaw:

14.10. 2021 do 14.11.2021 r. – wystawa w Legnickiej Galerii Sztuki

29.11.2021 do 29.12.2021 r. – wystawa w Centrum Kultury im. B.I. Antonycza w Gorlicach

W ramach zadania został wydany katalog towarzyszący wystawom, nakład 500 szt.

Wsparcie finansowe: MSWiA, środki własne, współfinansowanie Galeria Sztuki w Legnicy.

5. Wydawanie Kwartalnika „Watra”

Watra (Bampa) – czasopismo popularyzuje regionalizm i regularnie, co kwartał umożliwia pośredni kontakt ze współczesnością i historią małej ojczyzny. Nasz kwartalnik już od 29 lat kolportowany jest do żyjącej w rozproszeniu łemkowskiej społeczności na całym świecie.

W 2021 r. Redakcja „WATRY” prezentowała współczesne formy życia społeczności łemkowskiej. Relacjonowała wydarzenia, podawała informacje i aktualności związane z życiem, kulturą i działalnością społeczności łemkowskiej, zarówno w Polsce, jak i w innych krajach: na Ukrainie, Słowacji, Kanadzie, Serbii. Czasopismo „WATRA” przedstawiło minione i teraźniejsze problemy i trudności Łemków, z którymi spotyka się łemkowska społeczność. Istotnym celem zespołu redakcyjnego było też pielęgnowanie mowy łemkowskiej. „WATRA” publikowała artykuły historyczne, naukowe i kulturoznawcze. Na łamach kwartalnika mogliśmy przeczytać m.in. o łemkowskich tradycjach i języku, o dawnych zawodach i rzemiosłach Łemkowszczyzny. W „Watrze” zostały zamieszczone stare fotografie i dokumenty, wspomnienia, wiersze i opowiadania. Podano informacje o ciekawych artykułach dot. naszej mniejszości w innej prasie, również z prasy polskojęzycznej, a także prezentacja znanych osób wywodzących się i działających na rzecz środowiska łemkowskiego. Czasopismo popularyzowało nowości wydawnicze o tematyce łemkowskiej, które ukazały się na rynku wydawniczym w Polsce i zagranicą. Stałym elementem „Watry” jest strona adresowana do dzieci i młodzieży.

W 2021 r. wydano 5.200 tyś. egzemplarzy.

Wsparcie finansowe: MSWiA, środki własne.

III. W 2021 roku Zjednoczenie Łemków realizowało swoje cele statutowe również przez własne formy pobudzające i pielęgnujące rozwój kultury i oświaty na obszarze Łemkowszczyzny oraz innych skupiskach społeczności łemkowskiej, a mianowicie:

1. Poradnictwo prawne

Zjednoczenie Łemków wspiera osoby starające się o zwrot mienia po łemkowskiego, bezprawnie przejętego po 1947 r. przez Skarb Państwa. Członkowie naszego stowarzyszenia wypracowali ścieżkę prawną dającą możliwość w trybie administracyjnym ubiegania się o zwrot utraconych majątków. Podobnie jak w ubiegłych latach monitorowaliśmy procesy sądowe, w których Łemkowie starają się o zwrot swoich majątków. W ramach działalności społecznej oraz wolontariackiej, prowadziliśmy porady prawne w tym zakresie.

Jak co roku, również i w 2021 r. ZŁ wystąpiło do Ministerstwa Środowiska o wstrzymanie ścinki w lasach co do których ich byli właściciele prowadzą starania o odzyskanie. Niestety do tej pory nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi. Konsultacje prawną w tym zakresie oferują również członkowie Zarządu Głównego ZŁ oraz doświadczeni w tej materii prawnicy.

2. Działalność wydawnicza

W 2021 r. wydany został katalog do projektu XXI Łemkowskie Jeruzalem, zatytułowany OB-COWANIE - Gorlice 2021 r., język: polski, gwara łemkowska, 96 str. ISBN 978-83-960239-0-2, nakład 500 szt.

Wsparcie finansowe: MSWiA, środki własne.

3. Koordynacja nauczania języka ojczystego w lokalnych punktach nauczania.

Zjednoczenie Łemków troszczy się o edukację młodego pokolenia Łemków. W zespołach nauczania języka ukraińskiego z dialektem łemkowskim wykwalifikowani nauczyciele prowadzą na-

uczanie łemkowskich dzieci z powiatu gorlickiego, nowosądeckiego oraz legnickiego (Gorlice, Gładyszów, Krynica-Zdrój, Kraków). Przekazują im niezbędną wiedzę z zakresu języka, historii, literatury, geografii, świadomości kulturowej i chrześcijańskiej tradycji Rusi Kijowskiej. Ze względu na sytuację epidemiologiczną nauczanie częściowo prowadzone było w formie online.

4. Prowadzenie amatorskich zespołów artystycznych

Ważnym elementem działalności organizacji jest również troska o rozwój regionalnych, łemkowskich zespołów folklorystycznych. Zjednoczenie Łemków wspiera i promuje zespoły dziecięce. Pod egidą organizacji działają: Łemkowski Dziecięco-Młodzieżowy Zespół Folklorystyczny „Łemkowski Pierścionek” z Gładyszowa, Dziecięcy Zespół Folklorystyczny „Barwinok” z Krakowa oraz zespół Czyżyki z Wrocławia. Ze względu na sytuację epidemiologiczną działalność zespołów oraz występy były ograniczone.

Wsparcie finansowe: Urząd Miasta Wrocław, MSWiA, środki własne, Łemkowska Fundacja Oświatowa im. Jana Krynickiego.

5. Audycje Radiowe

Członkowie ZŁ są w stałym kontakcie z dziennikarzami Radia Kraków – audycja Kermesz oraz Polskiego Radia Rzeszów – audycja Skrynia, którym udzielają wywiadów, relacjonują sytuację oraz wydarzenia odbywające się na Łemkowszczyźnie w ramach prowadzonej działalności. Współpraca ta dotyczy także zapowiedzi planowanych działań.

W krótkiej zaledwie 50 minutowej audycji Kermesz redaktorzy starają się zainteresować słuchaczy bieżącymi problemami i wydarzeniami z życia kulturalno-społecznego mniejszości oraz emisją rodzimej muzyki. Obecnie dziennikarzami prowadzącymi audycję w Radiu Kermesz jest Grzegorz Suchanicz – członek Zarządu ZŁ, Olga Pyrz, Julia Onyszkanycz oraz Igor Wasyliuk.

6. Współpraca z administracją samorządową i rządową.

Rolę przedstawicielską naszej społeczności Zjednoczenie Łemków spełniało na szczeblach samorządu: gminnego, powiatowego oraz wojewódzkiego. Ze względu na sytuację epidemiologiczną ilość spotkań była ograniczona, a głównym kanałem komunikacji z administracją była korespondencja listowna, telefoniczna oraz e-mail.

Kalendarium najważniejszych spotkań w 2021 r.

23.06.2021 Spotkanie Grzegorza Trochanowskiego – Przewodniczącego ZŁ z Konsulem Generalnym Ukrainy w Polsce Wjacyszlawem Wojnarowskim. Spotkanie odbyło się w Krakowie.

28.06.2021 Spotkanie Stefana Kłapyka – Zastępcy przewodniczącego ZŁ oraz Wacława Szlanyt – Zastępcy przewodniczącego ZŁ z Barbarą Bartuś – Posłanką na Sejm RP. Spotkanie odbyło się w Gorlicach.

01.07.2021 Spotkanie Stefana Kłapyka – Zastępcy przewodniczącego ZŁ z Senatorem Wiktorem Durlakiem. Spotkanie odbyło się w Grybowie.

20.07.2021 Posiedzenie Komisji Sejmowe Mniejszości Narodowych i Etnicznych z przedstawicielami społeczności łemkowskiej. ZŁ reprezentował Stefana Kłapyka – Zastępcy przewodniczącego ZŁ, Grzegorz Suchanicz – członek Zarządu Głównego ZŁ oraz Paweł Sokół – radca prawny. Spotkanie odbyło się w Warszawie.

09.09.2021 Spotkanie z Andrijem Deszczycią – Ambasadorem Ukrainy w Polsce z okazji 30-lecia niepodległości Ukrainy. ZŁ reprezentował Stefana Kłapyka – Zastępcy przewodniczącego ZŁ. Spotkanie odbyło się w Warszawie.

04.10.2021 Spotkanie Dmytra Kułeby – Ministra MSZ Ukrainy z liderami ukraińskiej społeczności w Polsce. Zjednoczenie Łemków reprezentował Grzegorz Suchanicz – członek Zarządu Głównego ZŁ. Spotkanie odbyło się w Lublinie.

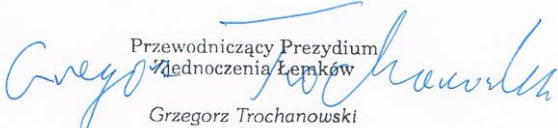
7. Promocja działań w mediach.

Zjednoczenie Łemków promowało kulturę łemkowską w: kwartalniku „Watra”, tygodniku „Nasze Słowo”, Radiu Kraków, Polskim Radiu oraz Polskim Radiu Rzeszów oraz internetowe Radio Lemko.

Nadal prowadzona jest strona internetowa ZŁ <http://www.lemkounion.pl> oraz strona festiwalowa łemkowskiej Watry w Zdyni <http://watrzdynia.pl/>

Dodatkowo prowadzone były fanpagi: Łemkowskiej Watry, Łemkowskiego Jeruzalem, CK im. B.I. Antonicza, Koła Terenowego ZŁ w Krakowie oraz Kwartalnika Watra na portalu społecznościowym Facebook. Ze względu na sytuację epidemiologiczną oraz realizację projektów cyklicznych w formie hybrydy tj.: Łemkowska Watra, Spotkania z Łemkowszczyzną, Łemkowskie Jeruzalem czy Łemkowski Kermesz w Olchowcu, głównym kanałem komunikacji z odbiorcami były portale społecznościowe: Facebook, Instagram, YouTube oraz prowadzone strony internetowe. Wszystkie materiały filmowe, audycje radiowe zostały zamieszczone na naszych stronach internetowych, fanpagach oraz kanale Youtube.

IV. Zjednoczenie Łemków jest członkiem: Federacyjnej Unii Europejskich Grup Narodowych (FUEN) z siedzibą we Flensburgu i Światowej Federacji Łemków oraz współpracuje z Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Fundacją św. Włodzimierza, Światową Federacją Łemkowskich-Ukraińskich Organizacji. Nadal jesteśmy członkiem wspierającym Związek Ukraińców w Polsce. ZŁ współpracuje z Cerkwiami obu obrządków wschodnich oraz terenowymi organami samorządowymi różnych szczebli.

Przewodniczący Prezydium
Zjednoczenia Łemków
Grzegorz Trochanowski

Gorlice, 31.12.2021 r.